

TÖRÖK ENIKŐ

*Fülhegyi, Gyarmathi, Hadfy és Kőszeghy Kataszteri mérnökök szabadságharcos múlttal**

Az 1850-es években a dűlőnkénti felmérésnél több mint 90 olyan mérnököt alkalmaztak, akik harcoltak a szabadságharcban és tiszti fokozatot is szereztek (pl. Mesterfy Márton, Traupmann András). De nemcsak mérnökként tudtak elhelyezkedni az egykori tisztek, hanem kataszteri hivatalnokok is (írnök, becslőbiztos) kerültek ki közülük. A későbbiekben néhányan felügyelői (pl. Gyürki Antal), igazgatói (pl. André Frigyes) kinevezésig jutottak.¹

E tanulmány mérnökeiben – azonkívül, hogy részt vettek a szabadságharcban – az is közös, hogy mindannyian megváltoztatták, magyarosították a nevüket. Fülhegyi Henrik és Kőszeghy Antal névváltoztatására a szabadságharc idején, 1848-ban került sor. Az 1850-es években Fülhegyi következetesen az új nevét használta, míg Kőszeghy a korábbi, Winkler családnévvel szerepel a kataszteri forrásokban. Gyarmathi Rezső 1864-ben, Hadfy János 1870-ben kapott engedélyt a névváltoztatásra. Mindannyian római katolikus vallásúak voltak. Fülhegyi galíciái,

Hadfy horvátországi születésű, Gyarmathi és Kőszeghy Magyarországon született, az előbbi Nyitra, az utóbbi Sáros vármegyéből származott.²

Fülhegyi Henrik

Fülhegyi (Henkler) Henrik (Rzeszów, Galícia, 1816. 11. 19. – Eszék, 1863. 04. 15.) Henkler Henrik főhadnagy fia, aki a gráci katonaiskola elvégzése után, 1834 és 1842 között a 40. gyalogezredben szolgált, hadnagyként lépett ki a hadseregből.³

Moll Emíliaival 1843-ban kötött házasságából több gyermeke született: Nepomuk János (*Újvidék, 1844. 08. 21./08. 22.), Vilma (*Újvidék, 1846. 05. 14.), Mária Henriette (*Debrecen, 1847. 12. 07./12. 09.) – ekkor Fülhegyi könyvnyomdászként dolgozott Debrecenben –, Irma (1850? – †Kassa, 1870. 07. 22.), József Lajos (*Abaújszántó, 1851. 10. 28.) és Ödön József (*Kassa, 1854. 12. 05./12. 11.), de 1859-ben csak három gyermek apjaként tartották nyilván.⁴

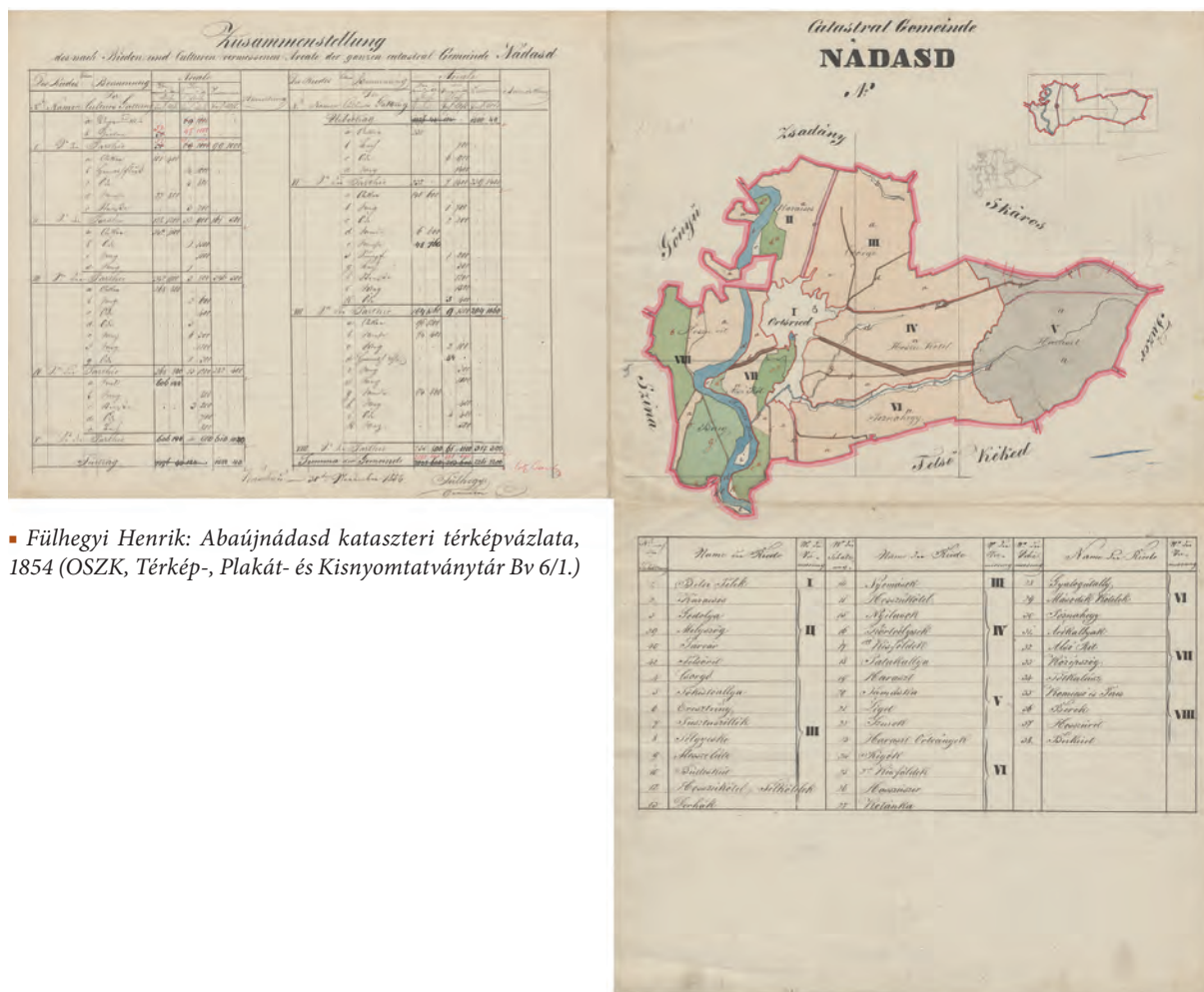
* A bécsi kutatásaimat a Klebelsberg Kuno-ösztöndíj (2015, 2017) és a bécsi Collegium Hungaricum kutatói ösztöndíj (2019) támogatásával végeztem. Ezúton is köszönöm Oross Andrásnak, a bécsi magyar levéltári delegátusnak a kutatásban nyújtott segítségét. A tanulmányhoz szükséges kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával az NKFI Alapból (K 132723) valósult meg.

1 Mesterfyről l. TÖRÖK ENIKŐ: Solt város ideiglenes felmérésének dokumentumai. *Catastrum*, 2. (2015) 2:22–30. (= TÖRÖK, 2015), Traupmannról l. ZÁVOCZKI ADRIENN: Óbuda belterületének határleírása (1874). *Catastrum*, 1. (2014) 2:33. Gyürkyről l. SCHMIDT ANIKÓ: A Kataszteri Kalauz. Gondolatok az első magyar földmérési folyóiratról. *Catastrum*, 1. (2014) 1:20–25. Andréről l. REISZ T. CSABA: Az André család. *Catastrum*, 7. (2020) 2:31–32. (= REISZ, 2020).

2 A névváltoztatásokról l. DEÁK ÁGNES: „Nemzeti egyenjogúsítás”. *Kormányzati nemzetiségpolitika Magyarországon, 1849–1860*. Bp., 2000. 63–66. GYÁNI GÁBOR – KÖVÉR GYÖRGY: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Bp., 2001. *Név és nemzet. Családnév-változtatás, névpolitika és nemzetiségi erőviszonyok Magyarországon a feudalizmustól a kommunizmusig*. Szerk.: KARÁDY VIKTOR – KOZMA ISTVÁN. Bp., 2002. 27–48.

3 BONA GÁBOR: *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*. Bp., 2015. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Bonabona-tabornokok-torzstisztek-1/> (= BONA, 2015) Österreichisches Staatsarchiv, Finanz- und Hofkammerarchiv, Neue Hofkammerarchiv und Finanzministerium (= ÖStA, FHKA NHK) Katasterabt. Akten 361. 2527/ 1855.

4 A gyerekek születési adatai: FamilySearch (<https://www.familysearch.org/>), Ödön keresztapja Werfer József (†Kassa, 1867. 12. 02.) nyomdász. Irma gyászjelentése: Pannon Digitális Egyesített Archívum (= Pandea; <https://dSPACE.oszk.hu>). ÖStA, FHKA NHK, Katasterabt. Akten 361. 2527/ 1855, 456. 39229/1859. KORPONAY JÁNOS: *Abaujvármegye monographiája*. Kassa, 1866–1870. 738.

■ Fülhegyi Henrik: Abaujnádasd kataszteri térképvázlata, 1854 (OSZK, Térkép-, Plakát- és Képtár Bv 6/1.)

1848. június 19-én a Kassán alakuló 9. honvédszászlóalj főhadnagyává nevezték ki, majd a bánsági hadszíntérre vezényelték, a tavaszi hadjáratban a főhadszíntéren harcolt, őrnagyi rangot kapott. A szabadságharc idején, 1848-ban változtatta meg nevét Fülhegyire. Görgei Artúr seregéhez csatlakozva Világosnál tette le a fegyvert. 1849. december 6-án golyó általi halálra ítélték, amelyet néhány napra rá 16 év várfogságra módosítottak. 1850. június 14-én kegyelmet kapott.⁵

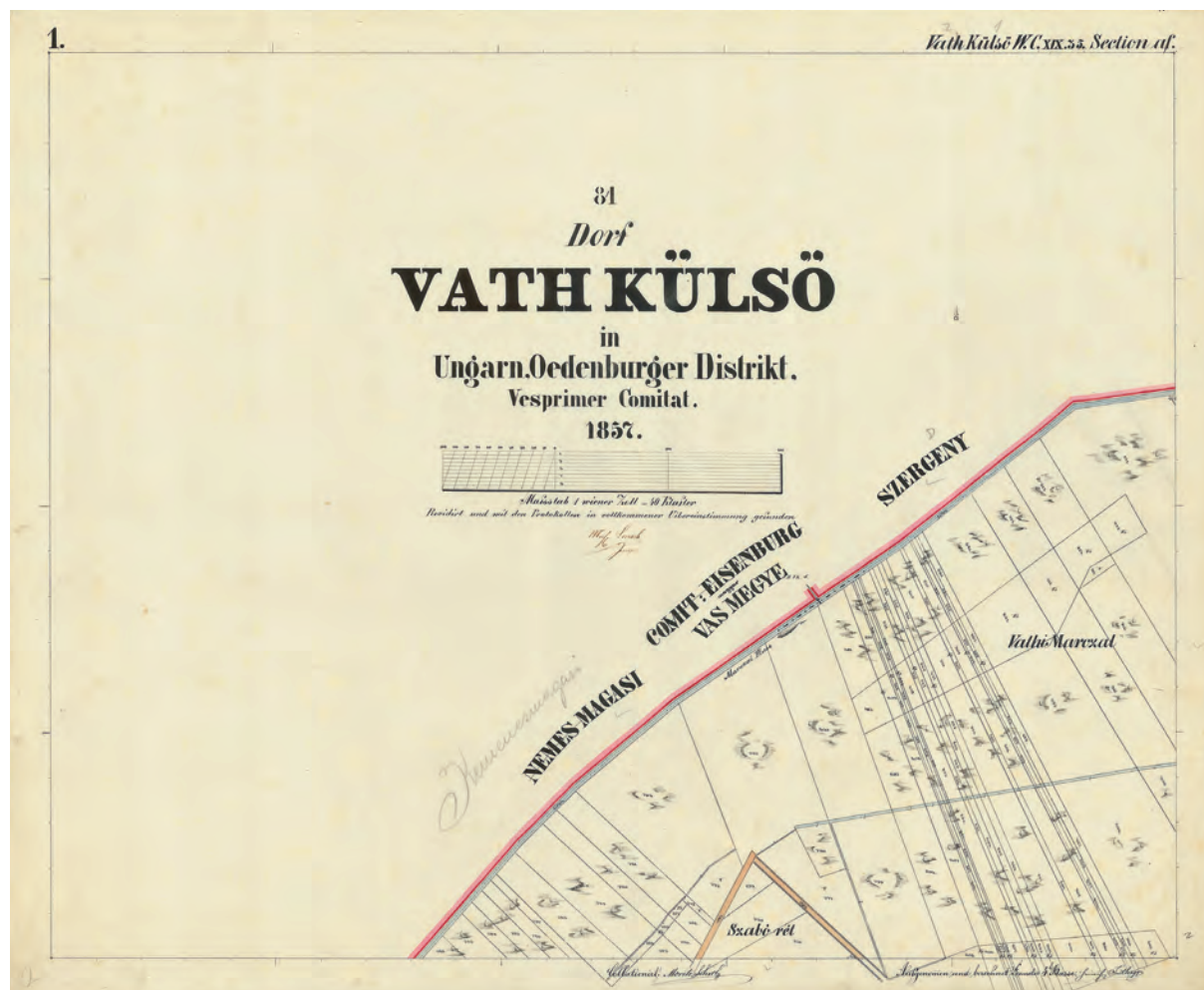
1852-től 1856-ig a Kassai adókerületben dolgozott a dülönkénti felmérésnél. 1852. március 27-től kisegítő segédként (Aushilfsadjunkt), majd 1853. május 15-től felmérési segédként

alkalmazták König Antal mérnök mellett. Gömöry András, a kassai adókerületi bizottmány elnöke 1853. május 28-án azzal indokolta alkalmazását, hogy katonai térképezéssel foglalkozott, majd több éven keresztül egy magánmérnök mellett dolgozott. Mivel meggyőződtek alkalmasságáról, július 1-jével asztalvezetővé, majd november 1-jével mérnökké léptették elő. Ő végezte például Kőrösmező, Pereszlő, Tarfalu és Tarújfalu felmérését, munkáját rendszeresen dicséretre méltónak minősítették. Az 1855. évi minősítési táblázat szerint német, „szláv”, magyar és olasz nyelvtudással rendelkezett.⁶

1856. június 28-án saját kérésére került a

5 BONA, 2015. Névváltoztatások. Közlöny, (1848) 63:310. MAKAI ÁGNES: „Hú vitézségért...”. Az 1848–1849-es magyar szabadságharc kitüntetett hőseinek emlékére. Bp., 2001. 127. SZENTIVÁNYI MÁRTON: Századunk névváltoztatásai. Helytartósági és miniszteri engedéllyel megváltoztatott nevek gyűjteménye, 1800–1893. Bp., 1895. (= SZENTIVÁNYI, 1895) 17.

6 ÖStA, FHKa NHK Katasterabt. Akten 330. 1863/1853., 338. 18/1854., 338. 655/1854., 343. 1777/1854., 361. 2369/1855., 361. 2452/1855., 361. 2527/1855., 363. 2846/1855., 364. 3261/1855., 378. 1982/1856., 382. 3173/1856., 382. 3173/1856., 456. 39229/1859.

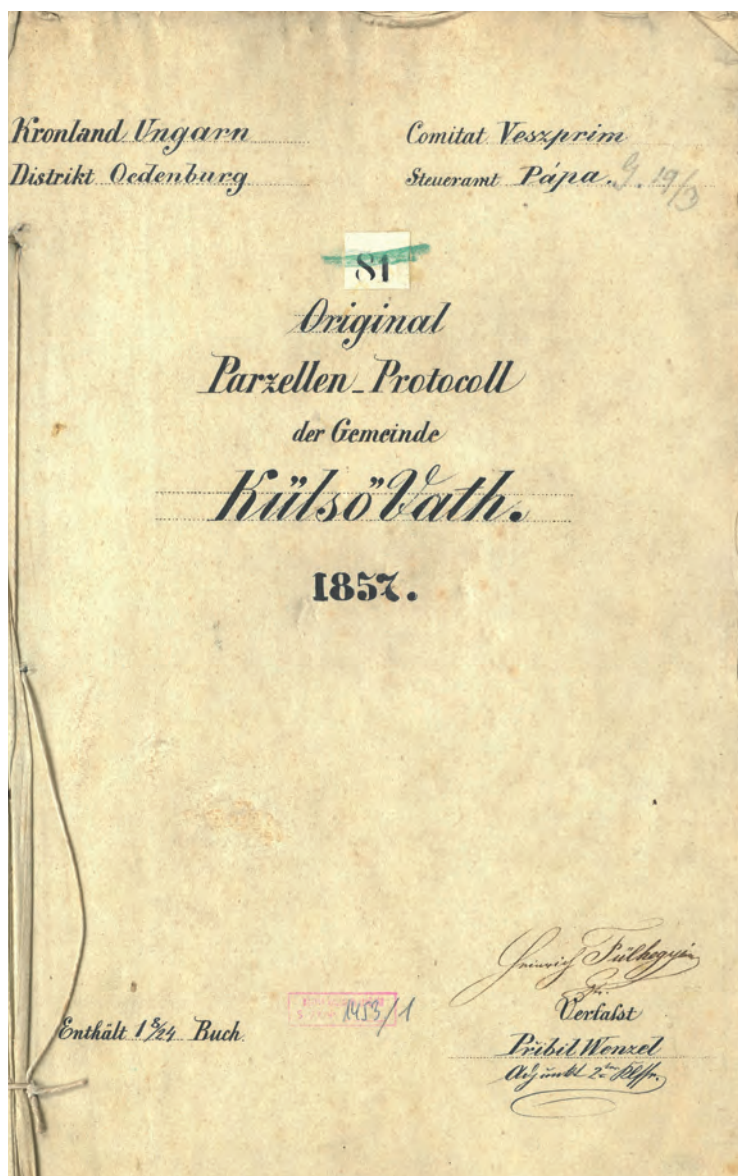
■ Fülhegyi Henrik: Külsővát térképe, 1857 (MNL OL, S 78 - 287. téka - Külsővát - 1.)

részletes felméréshez a soproni adókerületbe 4. osztályú mérnökként, ahol 1858-ig dolgozott. 1857 elején megrovásban részesítették Alsórámóc (Unterrabnitz) felmérése során elkövetett hibáiért. 1858 és 1859 folyamán a horvátországi részletes felmérésben vett részt. Ezután visszarendelték a kassai adókerületbe a provizóriumhoz. 1859. május 21-én indult Horvátországból, 26-án érkezett a kassai adókerületbe, de ott november elsejével feleslegessé vált, így átkerült ugyanazon kerület részletes felméréséhez. 1861-ben ismét áthelyezték, mégpedig Szlavóniába, ahova június 15-én indult el. Eszéken hunyt el 1863-ban, rövid betegeskedést követően.⁷

Gyarmathi Rezső

Gyarmathi (Gyarmathy) Rezső (Schéda/Scheda Rudolf) (*Érsekújvár, 1827. 01. 30.) Schéda Imre és Gyarmathy Terézia gyermeke, Schéda János (*Érsekújvár, 1822. 03. 25.) bátyja, aki szintén kataszteri mérnök volt a pozsonyi és a soproni adókerületben az 1850-es években. Gyarmathi a gimnázium elvégzése után, 1844-től önkéntes, majd 1848. október 11-től tizedes volt a 8. Koburg huszárezrednél Galíciában. 1848. november 10-én megszökött ezredétől, itthon csatlakozott a részenként hazatért és a honvédsereg kötelékében Soroksáron újjászervezett ezredéhez. Őrmesterré,

⁷ ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 487. 35844/1861., 505. 22394/1863., 506. 32359/1863., 379. 2250/1856., 383. 3401/1856., 396. 9427/1856. 403., 19515/1857., 409. 40015/1857., 422. 17048/1858., 424. 22338/1858., 444. 10428/1859., 453. 31760/1859., 459. 46378/1859., 487. 35844/1861. Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich (= Handbuch Österreich), (1856) 4:226., (1858) 4:224., (1859) 5:163.

■ Fülhegyi Henrik: Külsövat telekkönyvének címlapja, 1857 (MNL OL, S 79 - No. 1453/1.)

majd hadnaggyá léptették elő, Világosnál tette le a fegyvert.⁸

1854. február 24-én került a kataszterhez, ki-nevezték mérnöksegédnek a soproni adókerületbe. Kezdetben Benkhard János (Buda, 1828

– Budapest, 1892. 02. 20.) mellett dolgozott, majd önállóan, júniusban már asztalvezetővé léptették elő. A következő évben áthelyezték a Pozsonyi adókerületbe. 1856 májusában például felmérte Csalányos (ma Nógrádszentpéter része) és Felsőzellő területét, az utóbbinál jelentős hibákat vétett, és mivel korábban hasonlóért Turócbéla felmérésénél megrovásban részesítették, ez alkalommal fizetéséből 10 forintot vontak le. 1856. augusztus 13-mal szűnt meg a munkaviszonya. Az 1854 és 1856 közötti időszakból térképeket, felvételi és területszámítási jegyzőkönyveket őriz tőle pl. az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtára és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) térképtára.⁹

1856 után magánmérnökként, majd anyakönyvvezetőként tevékenykedett. 1864-ben a Trencsén megyei Biccseán lakó mérnökként kérvényezte vezetékeve Gyarmathyra történő változtatásának engedélyezését, vagyis édesanyja vezetékeve szerette volna felvenni. A kancellária kis módosítással, -i betűvel engedélyezte a névváltoztatást, kerülendő a nemesi státusba tartozás vélelmét.¹⁰ 1868

8 BONA, 2015. Schéda Jánosról I. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 303. 565/1851., 327. 132/1853. FamilySearch.

9 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 338. 174/1854., 345. 2269/1854., 346. 2405/1854., 356. 388/1855., 359. 1688/1855., 364. 3227/1855., 381. 2954/1856., 382. 3245/1856., 382. 3273/1856., 389. 6200/1856. *Handbuch Österreich*, (1856) 4:160. Benkhard Jánosról I. BONA, 2015. A dülönkénti felmérés irattípusairól I. TÖRÖK, 2015, SCHMIDT ANIKÓ: Szentés dülönkénti felmérése. *Catastrum*, 3. (2016) 4:32–37.

10 MNL OL, D 189 Abszolutizmus-kori levéltár, Magyar Királyi Udvari Kancellária, Általános iratok (= D 189) - a - 1864:10229. SZENTIVÁNYI, 1895. 90.

11 Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, Levéltár 2b. 341/1867-68., 352/1867-68., 367/1867-68. Ezúton is köszönöm Batalka Krisztina levéltárvezetőnek a kutatásban nyújtott segítségét.

■ Gyarmathi Rezső: Czirák térképe, 1854 (MNL OL, S 78 - 192. téka - Czirák - 2.)

a Pozsony megyei Detrekőváraljára keresett felmérésben, tagosításban és térképezésben jártas segédmérnököt maga mellé hosszabb időre,

ennek érdekében újsághirdetéseket adott fel.¹² 1895-től a belügyminiszter kinevezése értelmében Gombán lett helyettes anyakönyvvezető.¹³

¹² A Hon, 11. (1873) 24. és 27. sz.

¹³ Hivatalos rész. Budapesti Közlöny, 29. (1895) 278:1. Anyakönyvi közlemények, a Magyar Közigazgatás melléklete. Magyar Közigazgatás, 1. (1895) 6:1.

■ Zsombok 1882. évi birtokrendezési térképe Gyarmathi Rezső másolatában, 1894 (MNL PML, PmU 12.)

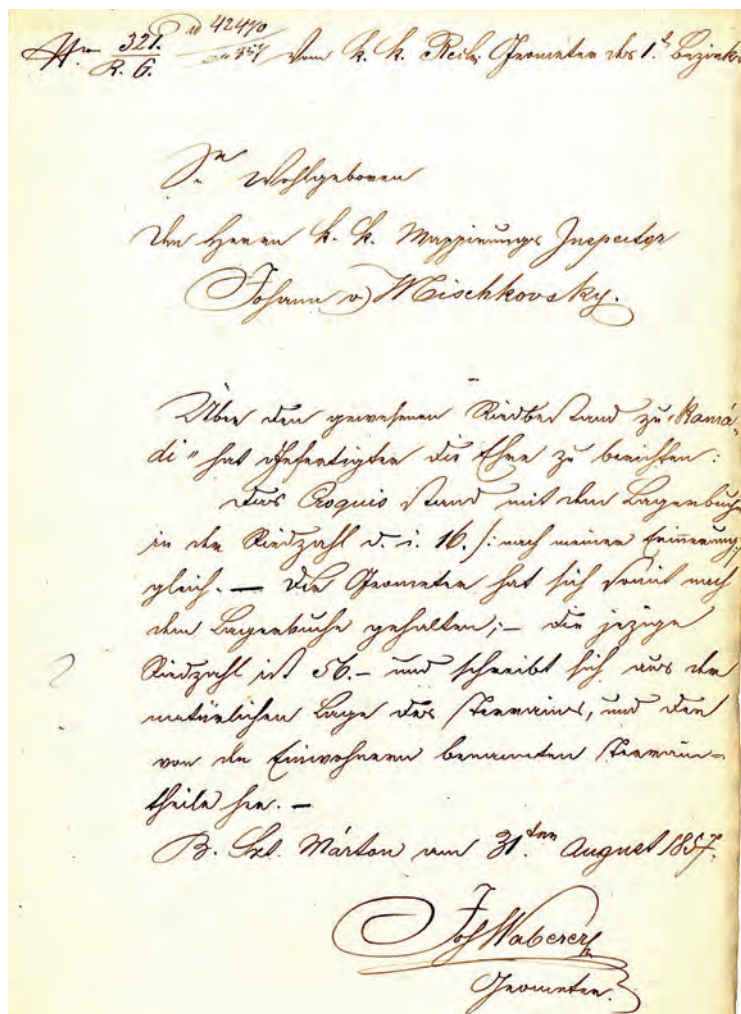
Hadfy János

Hadfy (Hadfi, Waberer, Vaberer) János (Županja, Horvátország 1819. 02. 15. – Budapest, 1890. 03. 27.), állami hivatalnok fia a katonai nevelőintézetben végzett tanulmányai után hadfiként szolgált a 61. gyalogezredben, majd 1848 tavaszán őrmester a 38. gyalogezredben. A szabadságharcban századosi rangig jutott, Világosnál tette le a fegyvert. Ezt követően besorozták régi ezredéhez, de 1850-ben tartósan szabadságolták, 1855-ben pedig leszerelték.¹⁴

1852. március 26-tól alkalmazták a kataszteri felmérésnél a nagyváradi adókerület nyugat-

szatmári becslőjárásában, 1853-tól ugyanazon adókerület szatmári felszólalási felügyelőségében. Különböző munkarészeket (felmérés, térképmásolás, területszámítás, felmérési jegyzőkönyvek összeállítása) végzett például Kisszekeres, Nagypeleske, Fehérgyarmat, Bagamér, Cégény, Jánk, Majtis, Hermánszeg, Résztelek, Kölcse, Fülesd, Csaolc, Vámosoroszi, Kisszekeres, Csengersima, Atya, Pete, Pusztadaróc, Csobaj, Nagyszekeres, Komádi és a Bihar megyei Újpalota melletti Vadász puszta területére vonatkozóan. 1859. február 1-jétől a nagyváradi adókerületben a műszaki munkák vezetője, ellenőrzője (Revident), ekkor már a nagyváradi felszólalási járásban dolgozott. Az OSZK

14 BONA, 2015. Gyászjelentése: Pandea. Hadfyról I. még; VIRÁGH DÉNES: A hazáért harcoltak. *Geodézia és Kartográfia*, 12. (1990) 4:313.

■ Hadfy János jelentése Komádi telekkönyvről és térképéről, 1857 (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 410. 42470/1857.)

Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtára és az MNL OL térképtára is szép számmal őriz tőle munkarészeket.¹⁵

1868-ban hivatalnokként helyezkedett el a Pénzügyminisztériumban. 1869-ben pedig századosként reaktiválták a magyar kir. honvédséghez, ahol 1876-ban őrnagyi, 1884-ben alezredesi rangfokozatot kapott, a honvéd fő-

parancsnokság irodavezetőjeként dolgozott. Bár már a szabadságharc idején is használta a magyarosított vezetéknevét, hivatalosan 1870-ben változtatta nevét Hadfira. Ugyanakkor ő és családtagjai is a Hadfy névalakot használták.¹⁶

1849-ben kapott engedélyt nősülésre, Marzsó Karolinát vette el, akitől Ilma (később Pók Gézáné), Imre (Nagykároly, 1853. 11. 02. – Kiszombor, 1936. 03. 29.) – livnói vitéz, valóságos belső titkos tanácsos, gyalogsági tábornok –, Mária (később Borsody Sándorné; 1854 k. – Vác, 1942. 09. 10.), Heléna Etelka Gizella (*Tápiósáp, 1856. 08. 31.) és János nevű gyermekei születtek. Schik Izabellával 1866-ban kötött házasságából származó gyermekei: Sarolta – aki 1899-ben betegsége és munkaképtelen helyzete miatt apja szolgálataira való tekintettel kegydíjban részesült –, Karolina Janka Jozefa (Buda, 1867. 01. 20. – Budapest, 1916. 04. 20.) tanítónő és Margit Heléna Johanna (Budapest, 1868. 03. 11. – Budapest, 1891. 11. 13.).¹⁷

Kőszeghy Antal

Kőszeghy (Winkler) Antal (Magyarrazslavica, 1829. 06. 16. – Budapest, 1911. 06. 3.) a winckelsteini Winckler (Winkler von Winkelstein) nemesi családból származott, Winkler András (1779–1843. 01. 14.) és Desseffy Zsuzsanna fia. Bártfán járt gimná-

15 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 318. 1003/1852., 343. 1475/1854., 359. 1776/1855., 362. 2655/1855., 368. 4524/1855., 379. 2339/1856., 380. 2690/1856., 381. 2987/1856., 410. 42470/1857., 450. 25570/1859., 451. 27542/1859., 458. 46048/1859., 485. 46109/1859., 488. 46196/1861., 499. 53766/1862., 511. 1447/1864. MNL OL, E 344 Magyar kincstári levéltárak, Abszolútizmuskori pénzügyigazgatási levéltár, K.k. Steuer Districts Commission Grosswardein 1–2. d. Gebührenverzeichniss 1852.04–1856.12. *Handbuch Österreich*, (1856) 4:352., (1858) 4:350., (1859) 4:252.

16 BONA, 2015. SZENTIVÁNYI, 1895. 92. *Magyarország tiszti cím és névtára* (= MTCN), 1884:334., 1886:490., 1887:490., 1888:497., 1889:514., 1890:526.

17 BONA, 2015. Familysearch és Pandeia. BALLA TIBOR: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornagyk*. Bp., 2010. 150–151. *A M. Kir. Állami Számvevőszék jelentése az 1899. évi zárszámadásról, valamint az államháztartás, államvagyon és állami adósságok kezelése körül az 1899. évben szerzett tapasztalatairól*. Bp., 1900. 388. MNL OL, K 27 Miniszterelnökségi Levéltár, Miniszterelnökség, Minisztertanácsi jegyzőkönyvek (= K 27) 1899. márc. 16.

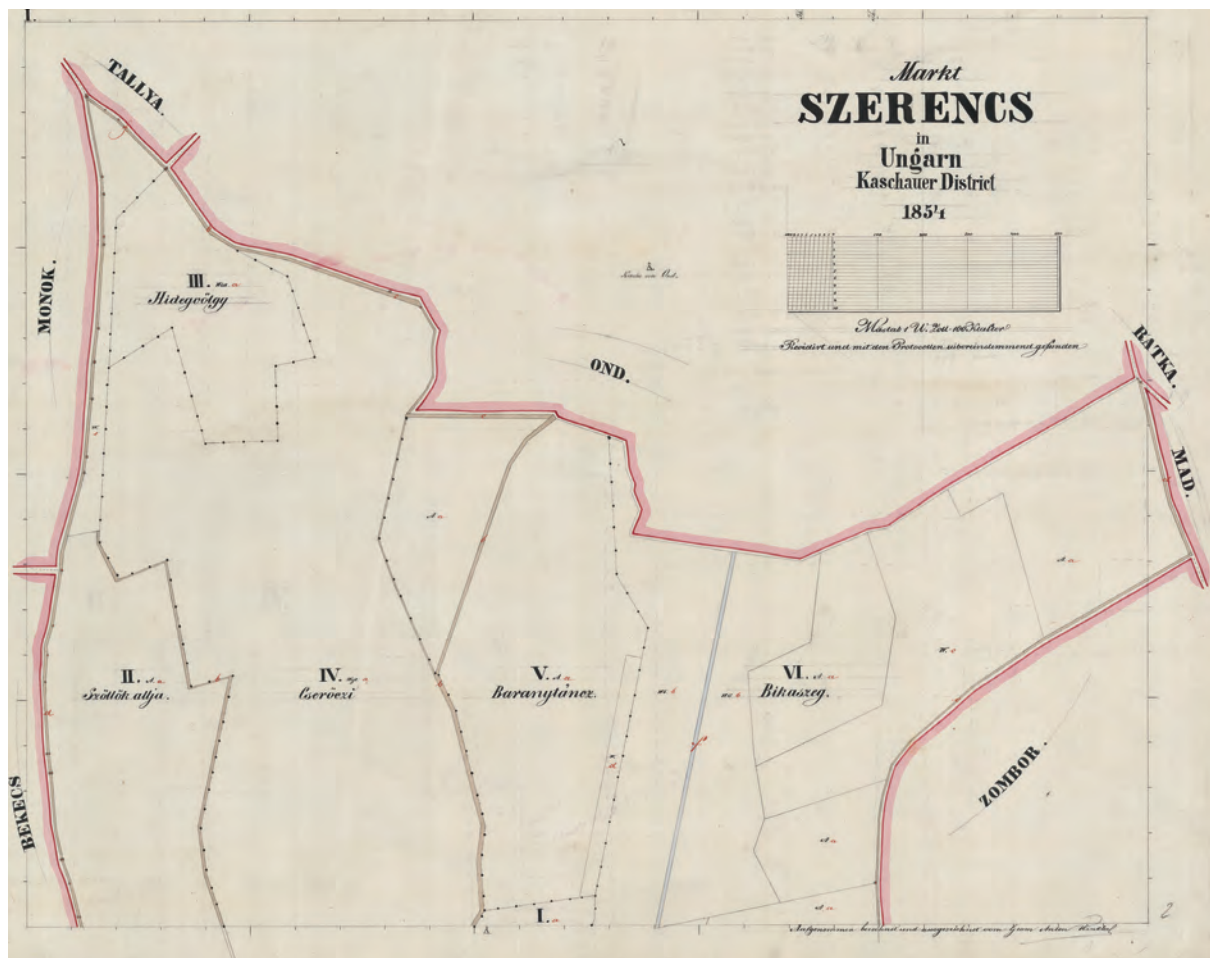
■ Kvirschfeld Ferenc: Komádi térképe, 1857. A területszámítást végezte Hadfy János (MNL OL, S 78 - 60. téka - Komádi - 1.)

■ Kőszeghy Antal életrajzi adatai az 1855. évi minősítési táblázatban (ÖStA, FHKA NHK, Katasterabt. Akten 361. 2527/1855.)

ziumba, majd 1844–1845-ben ösztöndíjjal a Kassai Jogakadémia bölcsészeti fakultásán tanult, 1846-ban elkezdte a jogi tanulmányokat, de még ebben a tanévben kimaradt az iskolából. 1846. október 1-jétől 1848. július 31-ig Pazár Károly (Rimaszécs, 1811. 02. 21. – Vajkóc, 1891. 04. 03.) Sáros vármegyei geometra mellett gyakornokként dolgozott. 1848 őszén önkéntesként belépett a Kassán szerveződő 20.

honvédszászlóaljba. Örmester, majd 1849. július 16-tól a zsigóói fegyverletételig hadnagy az alakulatánál a Kazinczy-hadosztályban. Nevét testvéreivel (János, József, Mihály és Kálmán) együtt 1848-ban változtatta meg, de az 1850-es években kataszteri mérnökként a térképeket Winkler néven írta alá. 1849. szeptember 6-án besorozták a 27. gyalogezredhez, de 1852. október 10-én váltságdíj ellenében leszerelték,

■ Kőszeghy Antal: Szerencs térképének 1. szelvénye, 1854 (MNL OL, S 78 - 335. téka - Szerencs - 2.)

feltehetően már korábban szabadságolták, így tudott elhelyezkedni a kataszternél.¹⁸

1851. július 27-én felvették mérnöknek a kassai adókerületbe, augusztus 1-jén lépett szolgálatba. Ebben az évben például Jakabfalván dolgozott, felettesei elégedettek voltak munkájának minőségével, de teljesítményével nem. Később a teljesítménye javult, így többször is jutalomra javasolták. 1855-ben

például Magyarkapronca, Magyarraszlavica, Ábrahámfalva, Komlóskeresztes, Lófalva, Kolossó, Szekcsőalja, Komlós-patak, Varjúfalva, Kapinémetfalva, Alsóásgút, Felsőásgút, Tapolykomlós, Nád-fő és Krucsó területén végzett felméréseket. 1855. szeptember 30-ig teljesített szolgálatot a kataszternél, minden bizonnyal a provizorium személyzetének leépítése miatt – 1856 elejére 1855 júniusához

18 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 361. 2527/1855. Személyi hírek az országos kataszteri felmérésnél. Kőszeghy Antal kir. tanácsos, pénzügyi főtanácsos ur 30-éves szolgálati jubileuma. *Kataszteri Közlöny* (= KK), 8. (1899) 12:245–249. (= *Jubileum*, 1899) Halálozás. KK, 20. (1911) 6:230–231. (= *Halálozás*, 1911) *Magyar földmérők arcképcsarnoka*. II. Szerk.: RAUM FRIGYES. Bp., 1983. 8–9. (= RAUM, 1983) BONA, 2015. NAGY IVÁN: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. 12. kötet. Pest, 1865. (= NAGY, 1865) 200–207. KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. 6. kötet. Bp., 1913. Nagy és Kempelen elérhetők online: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/>. SZENTIVÁNYI, 1895. 139. 493. KMETY ANDREA – JUHÁSZ RÉKA IBOLYA: *A kassai felsőoktatás intézményeinek hallgatói, 1776–1852*. Bp., 2018. 493. A szakirodalomban tévesen szerepel, hogy „a budapesti tudományegyetemen tanult”. I. RAUM FRIGYES: *A magyarországi földmérők és térképészek fontosabb életrajzi adatai*. Bp., 1987. (= RAUM, 1987) 148–149. Winkler Lajos testvéréről I. PETE LÁSZLÓ: *Magyarország és a Velencei Köztársaság kapcsolatai 1848–1849-ben. Hadtörténelmi Közlemények*, 127. (2014) 2:425. 10. l. Pazár életrajzi adatai: FamilySearch, Pandeia.

■ *Kőszeghy Antal portréja, 1899 (KK, 8. /1899/ 12:245.)*

képe 62-ről 30-ra csökkentették a műszaki személyzet létszámát a Kassai adókerületben – kényszerült távozni.¹⁹

1855. október 1-jétől 1859. július végéig a bécsi műszaki egyetemen (k.k. Polytechnisches Institut in Wien) tanult, ahol kitüntetéssel szerzett mérnöki oklevelet. Ezek után 1867 végéig magántanárként működött, illetve 1861-ben hét hónapon keresztül az eperjesi gimnáziumban is tanított. 1867-ben Sáros vármegye tiszteletbeli főmérnökévé választották.²⁰

1861. szeptember 28-án Eperjesen nőül vette Péchy Annát (Pécsújfalú, 1840. 07. 22. – Budapest, 1919. 08. 29.), gyermekeik: Marianna (*Magyarraszlavica, 1862. 10. 04.), Zsuzsanna (*Magyarraszlavica, 1863. 09. 24.), Izabella Mária (Magyarraszlavica, 1866.

06. 11. – Budapest, 1887. 03. 08.). Marianna 1886. november 25-én Budapesten feleségül ment (Szabó) Keresztszeghy Andrásához (Andor; *1858. 10. 10.), aki Keresztszeghy János (†Nyírmeggyes, 1862. 10. 06.) mérnök unokája, Keresztszeghy Fülöp (1818 – Zilah, 1901. 02. 16.; 1851–1853: kataszteri mérnök) mérnök fia, Keresztszeghy Antal (1815 – Nagykároly, 1889. 08. 22.; 1851–1852: kataszteri mérnök) és Keresztszeghy Albert (Felsővisó, 1821 – Nagykároly, 1862. 09. 13.; 1851-ben kataszteri mérnök) mérnökök unokaöccse volt, és ő maga is birtokrendező, tagosító mérnökként működött Erdélyben.²¹

Kőszeghy Antalt 1869. november 25-én kataszteri I. osztályú mérnökként alkalmazták a magyarországi felmérési igazgatóságon, amikor Mersich András volt a felmérési igazgató. 1879-től felmérési felügyelő, 1897-től a 21. ügyosztály, vagyis az állandó kataszter vezetője lett, 1900. február végével ment nyugdíjba. 1890-ben királyi tanácsosi címet, 1897-ben pedig pénzügyi főtanácsosi címet kapott. Szakmai közéleti tevékenységet is folytatott a *Kataszteri Közlöny* szerkesztőbizottságának tagjaként, illetve az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus- és Segélyegylete, valamint a Magyar Hivatalnokok Hitel- és Biztosító Intézete keretében. 1899-ben a 30 éves szolgálati jubileuma alkalmából rendezett ünnepség keretében megvetette „*alapját egy segélyalapnak, az orsz. felmérési tiszt. szövetekezete igazgatóságának 100 koronát adott át azon óhajtaással, hogy ez az általa már korábban az Internátushoz juttatott 100 koronás összeggel egyesítve mint Kőszeghy Antal-féle jubileumi alapítvány kezeltesék. Az alapítvány rendeltetése leendő nagyobb családú*

19 ÖStA, FHKA NHK, Katasterabt. Akten 309. 3052/1851., 315. 4722/1851., 338. 18/1854., 339. 655/1854., 343. 1777/1854., 361. 2369/1855., 361. 2452/1855., 361. 2527/1855., 363. 2846/1855., 364. 3261/1855. *Handbuch Österreich*, (1856) 4:294. A szakirodalomban előforduló téves adat, hogy 1852-ben került a kataszterhez l. *Jubileum*, 1899. 245. *Halálozás*, 1911. 230.

20 *Jubileum*, 1899. 245. *Halálozás*, 1911. 230. NAGY, 1865. Pánda, FamilySearch.

21 KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. 5. kötet. Bp., 1913. és 8. kötet. Bp., 1914. NAGY IVÁN: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. 10. kötet. Pest, 1863. 428–429. Lásd még: www.geni.com. Fővárosi hírek. *Fővárosi Lapok*, 23. (1886) 318:2323. és 334:2444. Birtokrendezési hirdetmények. *Kolozsvár*, 6. (1892) 265. sz. Idegenek névsora. *Kolozsvár*, 9. (1895) 3. sz. Apróhirdetések. *Budapesti Hírlap*, 16. (1896) 256. sz. Kimutatások a birtokrendezési ügyekben működő földmérők vállalatairól. *KK*, 24. (1915) 5–6:111. Napi hírek. *Pesti Hírlap*, 8. (1886) 33:6.

■ Az Országház utca 115. számú ház Buda 1873. évi térképén (BFL, XV.16.a.201/9 - 15.)

*felmérési tisztviselők tanuló gyermekeinek segélyezése.*²²

Kőszeghy közben felköltözött Budapestre. 1876-tól van adatunk arról, hogy az Országház utca 115. szám alatt lakott, ez a ház 1882-től az új számozás szerint a 17. számot kapta. 1885-től az Országház utca 5. számú házban, 1890 és 1911 között pedig az Űri utca 42. szám alatt élt.

A napilapok a család által rendezett táncmulatságokról is beszámolnak: „*Házi multság. Fényes házi táncestély volt a tegnapi [1882. január 27.] hajló éjjel Budán, Kőszeghy Antal sárosmegyei földbirtokos és kataszteri központi főfelügyelő vendégszerető házában. A háziúr és neje, valamint a szeretetreméltó házikisasszonyok: Marianne és Gizela lekötöző nyá-*

22 MNL OL, K 269 Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Általános iratok - 21. tétel, Az Országos Kataszteri Felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása 1868–74., Az Országos Kataszteri Felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása 1884–92.; K 27 1890. márc. 01., 1897. máj. 26., 1900. jan. 24.; K 255 Polgári kori kormányhatósági levéltárak, Pénzügyminisztériumi Levéltár, Pénzügyminisztérium, Elnöki iratok - a. - 1869 - 51. tétel - 2789. Budapest Főváros Levéltára (= BFL), VII.151 A jogszolgáltatás területi szervei, Rupp Zsigmond közjegyző iratai (= VII.151) - 1881 - 227., 1885 - 440. SZÉKELY VERA: *A központi államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában. 3. rész. Magyar Királyi Pénzügyminisztérium*. Bp., 1985 (= SZÉKELY, 1985). 77., 92., 97. Halálozás, 1911. 230–231. MTCN, 1888–1904. Napi hírek. *Budapesti Hírlap*, 10. (1890) 84:4. Fővárosi hírek. *Fővárosi Lapok*, (1890) 84:615. Kérelem. *KK*, 2. (1893) 7:1. Vegyesek. *KK*, 9. (1900) 3:50. Személyi hírek. *Pénzügyi Közlöny*, (1882) 18:243., (1886) 13:187., (1890) 10:253., (1897) 17:402. Kivonat a hivatalos lapból. *Pesti Hírlap*, 12. (1890) 84:6. *Jubileum*, 1899. 245–249. Mersich Andrásról I. TÖRÖK ENIKŐ: Az 1850-ben kinevezett kataszteri főmérnökök. *Catastrum*, 3. (2016) 1:29–30. GÜNTER LEGO – JÁN TIBOR OBENAU: „Wir haben Mitteleuropa vermessen“. Die Familien der Geometer: Obenau, Biscontini, Mersich, Tiller, Kraus und Lego. *Catastrum*, 5. (2018) 2:27–28. ZÁVOCZKI ADRIENN: Az Országos Felmérési Tisztviselők Internátus- és Segélyegylete. *Catastrum*, 3. (2016) 1:35–41. A korabeli szövegrészeket a mai helyesírásnak megfelelően, a nyelvi sajátosságokat megtartva adom közre.

■ Budapest, Országház utca, 1890-es évek (Fortepan /BFL/ Klösz György fényképei. BFL, XV.19.d.1. 08.035)

jassággal fogadták vendégeiket, s a körülbelül hatvan tagból álló társaság a legkedélyesebb hangulatban mulatott. A gazdag vacsora után is nyílt buffet állt egész éjjel a vendégek rendelkezésére s a tánc, melyben a házi kisasszonyok jó példával jártak elől, kifogyhatatlan jó kedv mellett reggeli nyolc óráig tartott. Jelen voltak többek közt Madarassy Pál pénzügyminiszter-

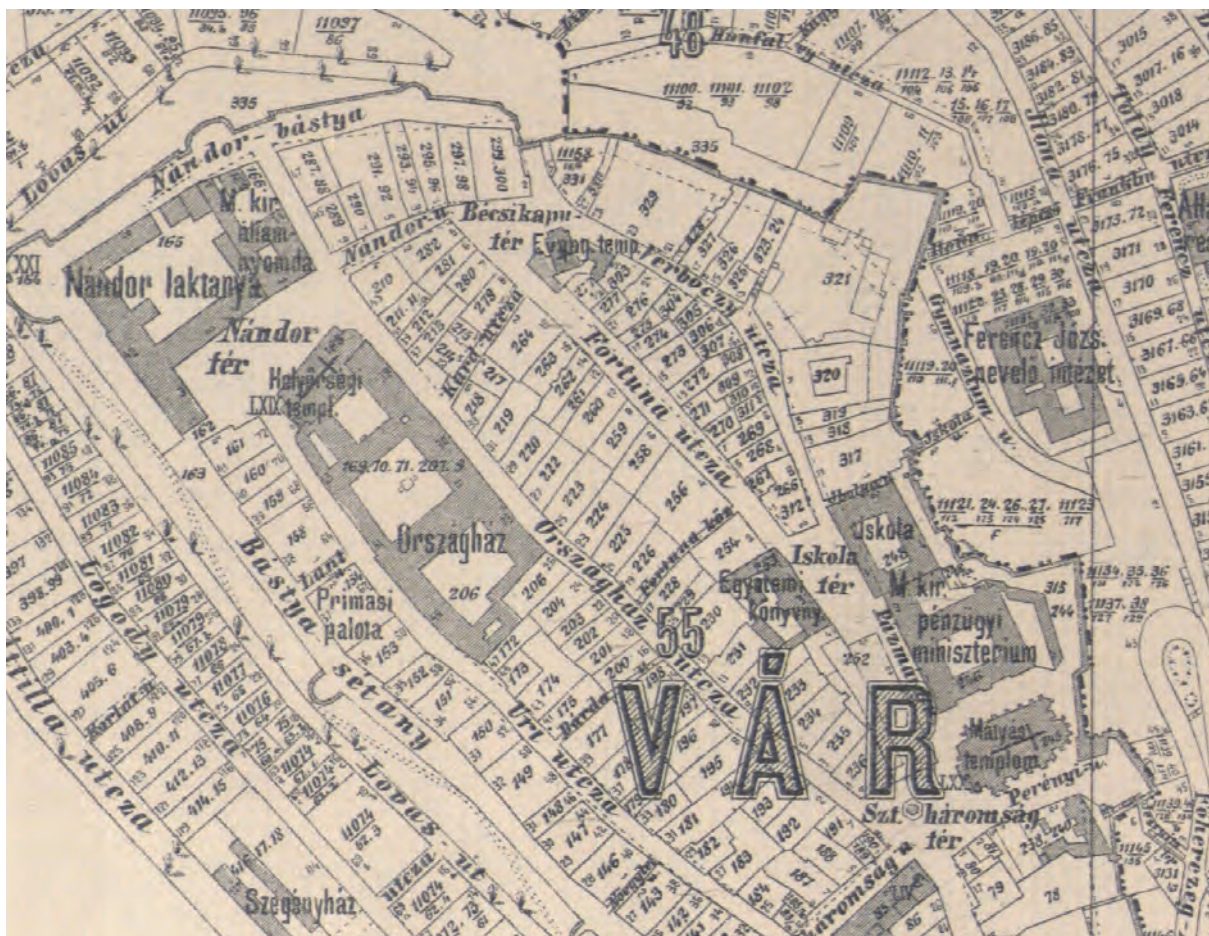
riumi államtitkár-helyettes, Jekelfalussy Lajos miniszteri tanácsos és leánya²³, André miniszteri tanácsos²⁴, dr. Földy János királyi tanácsos és neje, Hodossy Imre képviselő és neje, Sártory pénzügyi tanácsos nejevel és leányaival²⁵, Odor nővérek, Sartorius Nandine k. a., Gombos osztálytanácsos leányával, Péchy miniszteri titkár és neje, dr. Hegedűs honvéd-főtörzsorvos²⁶, He-

23 Jekelfalussy Lajos (1828–1899) lánya Jekelfalussy Malvin (1862–1928).

24 André Lajos (†1905. 05. 13.) l. REISZ, 2020. 28–31., REISZ T. CSABA: André Lajos tanulmányútjai a magyarországi földadóreform végrehajtásához. *Catastrum*, 7. (2020) 2:13–24.

25 Sártory Antal (Rácszentpéter, 1829. 09. 10. – Budapest, 1896. 02. 09.) 1878-tól 1895-ig Kőszeghy főnöke, felmérési igazgató. Neje Sauloveč Kis / Sauloveci Kiss Regina (†Budapest, 1912. 10. 03.), lányai Donáta és Szidónia. ÖStA, FHKA NHK, Katasterabt. Akten 513. 8140/1864. Gyászjelentések: Pandeia. RAUM, 1987. 240–241. ZÁVOZCKI ADRIENN: Sártory Antal kézirata a magyarországi kataszteri felmérésről. *Catastrum*, 2. (2015) 1:25–26.

26 Hegedűs János (†Budapest, 1917. 11. 09.) honvéd főtörzsorvos, országgyűlési képviselő, kinek felesége Lejtényi (született Tenczer) Vilma, az Országház utca 115. (1882-től 17.) számú ház – ahol a Kőszeghy család lakott – egyik tulajdonosa, mivel a ház Tenczer Károly (Pest, 1803 - Bécs, 1864. 02. 09.) mérnök örökösének tulajdonát képezte. FamilySearch, Pandeia. MNL OL, S 79 Térképtár, Kataszteri gyűjtemény, Iratok - No. 576/1–2., 4–6.; D 189 - a - 1865:14184. *Budapesti Czim- és Lakjegyzék*, 1882–1890. BFL, IV.1411.b A megyei törvényhatóságok és törvényhatósági jogú városok, Budapest Székesfőváros Árvaszékének (1873–1875 Budapest Székesfőváros Tanácsának, mint gyámhatóságnak) iratai, Általános iratok - 1875 - 1612. Mi újság? *Vasárnapi Újság*, 12. (1865) 41:521. SZENTIVÁNYI, 1895. 146. Fővárosi hírek. *Magyarország*, 22. (1915) 56:10. Napi hírek. *Pesti Napló*, 68. (1917) 277:7.

■ Az Országház utca 17. és 5. számú ház, valamint az Üri utca 42. számú ház Budapest 1895. évi térképén (MNL OL, S 75 - No. 46/34.)

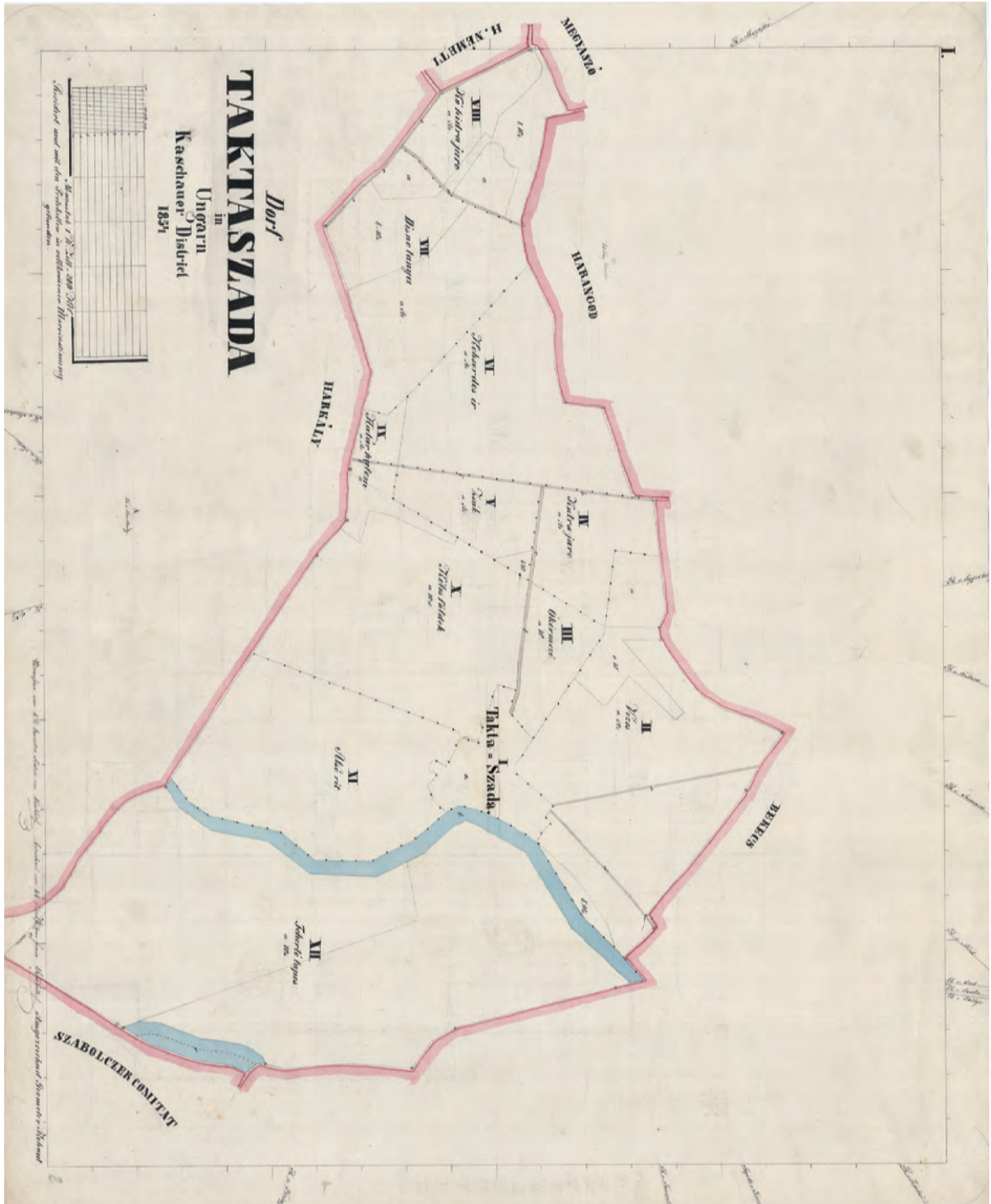
gedűs Ferenc számtanácsos, dr. Winkler Béni selmeci akadémiai tanár sat.²⁷

A négy mérnök példája is mutatja, hogy a provizóriumhoz kapcsolódó műszaki munkák kivitelezésénél alkalmazott mérnökök esetében nem volt feltétel a felsőfokú mérnöki oklevél. A Habsburg Birodalom okleveles mérnökeinek nagy része ekkor Galíciában dolgozott, mert ott a részletes felmérés máso-

dik szakasza 1844-től 1854-ig tartott. Fülhegyi, Gyarmathy és Hadfy katonaként szerzett műszaki ismereteket, a geodéziát a gyakorlatban sajátította el. Kőszeghy először a gyakorlatban, egy mérnök mellett tanulta meg a felmérés tudományát, utána iratkozott be a bécsi politechnikumba, felsőfokú végzettsége azonban meghatározó szereppel bírt hivatali előmenetelében.²⁸

27 Fővárosi hírek. *Fővárosi Lapok*, 19. (1882) 23:149., 20. (1883) 19:124. *Budapesti Czim- és Lakjegyzék, 1880–1911. Budapest főváros dunajbóparti (volt budai és ó-budai) részének beltelkein létező helyrajzi s az új és régi házszámok mutatókönyve*. Bp., 1882. 15. BFL, VII.151 - 1885 - 440., VII.152.a A jogszolgáltatás területi szervei, Zimányi Alajos közjegyző iratai, Okirat - 1901 - 228., VII.184.a A jogszolgáltatás területi szervei, Weinmann Fülöp közjegyző iratai, Okiratok - 1876 - 795., 2020.; VII.185 A jogszolgáltatás területi szervei, Weiser Károly közjegyző iratai - 1879 - 1665.

28 A Habsburg Birodalom egyes területeinek felméréséről I. RUMPLER, HELMUT: Vorwort. *Der Franziszeische Kataster im Kronland Bukowina Czernowitzer Kreis (1817–1865). Statistik und Katastralmappen*. Hg.: HELMUT RUMPLER, KURT SCHARR, CONSTANTIN UNGUREANU. Wien–Köln–Weimar, 2015. 15.

▪ Taktaszada térképe, 1854. Fehérte Kőszeghy Antal (MNL OL, S 78 - 336. téka - Taktaszada - 2.)